

משרד החנוך והתרבות - המחלקה לתרבות חורגית

**גיליונות לתיאור בפד שנת ה'שנ"ג
בעריכת נחמה ליבוביץ**

שלח (תשכ"ד)

**פרק י"ג
מתוך מדרשי חז"ל**

א. ב. שלח לך אנשים ויתורו את ארץ כנען.

סוטה ל"ד:

אמר ר' חיים בר אבא: מרגלים לא נתכוונו אלא לבושתה של ארץ ישראל. כתיב הכא (דברים א' כ"ב) "ויחפרו לנו את הארץ" וכתיב התם (ישע' כ"ד ג') "וחפרה הלבנה ובושה החמה..."

xx (1) חסבר מהי ראייתו שנתכונו לרעה ומה ראה להסתמך על ישע' כ"ד, מה ענין זה לזה?

x x (2) ומקשה בעל "עיון יעקב" (פירוש על עין יעקב): מה ראייה כאן לכך שהתכוונו לבושתה, והלא ביהושע (פרק ב' ב') במרגלים ששלח יהושע, שלא נתכוונו לשום רעה, כתיב, "לחפר את הארץ" וכתיב (ב' ג') "כי לחפר את הארץ באו".

ענה לקושיתו!

ב. כ"ב ויעלו בנגב ויבא עד חברון.

סוטה ל"ד:

...אמר רבא: מלמד שפירש כלב מעצת מרגלים והלך בשתמח על קברי אבות. אמר להם: "אבות העולם! בקשו עלי רחמים, שאנצל מעצת מרגלים, יהושע כבר בקש משה עליו רחמים, שנ' (י"ג ט"ז) "ויקרא משה להושע בן נון - יהושע", אמר לזו ית יושיעך מעצת המרגלים". והיינו דכתיב (במ' י"ד כ"ד) "ועבדי כלב עקב היתה רוח אחרת עמו וגו'".

(1) מה הקשי בפסוקו שעליו מיוסדים דברי רבא?

x x (2) מהי הראיה מבמד' י"ד כ"ד?

x (3) כיצד מפרש רבא פעל "ויקרא" בפסוק זה ו כיצד מפרש הוא למ"ד של"ה הושע?

x x (4) מהרש"א מקשה: והלא כבר במלחמת עמלק (שמות י"ז) נאמר "ויאמר משה אל יהושע"?

ישב קושיתו (על פי תשובתך לשאלה 3) והסבר שאין סך הפסוק בשמות י"ז סתירה לדברי רבא!

ג. כ"ו: וילכו ויבואו אל משה.

סוטה ל"ד:

אמר ר' יוחנן משום ר"ש בן יוחאי: מקיש הליכה לביאה. מה ביאה בעצת רעה - אף הליכה בעצת רעה.

(1) מה הקשי בפסוק שעליו בנויים דברי המדרש?

x (2) מהו העיון המובטא בדברי המדרש?

ד. כ"ט "עמלק יושב בארץ הנגב"

במדבר רבה ט"ו (י"ח):

מה ראו לפתח בעמלק? משל לתינוק שסרח ולקה ברצועה, וכשמבקשין להפחידו, מזכירין לו הרצועה שלקה בה. כך היה עמלק - רצועה רעה לישראל.

ומקשין: מה השאלה הזו "מה ראו לפתוח בעמלק" ופסא פתחו בו מפני שהיה יושב על הגבול?

ענה לקושיה!

ה. ל"א "לא נוכל לעלות אל העם כי חזק הוא ממנו".

סוטה ל"ה ע"א.

אמר ר' חנינא בר פפא: דבר גדול דברו המרגלים באותה שעה. "כי חזק הוא ממנו" - אל תקרי "ממנו" אלא "ממנו" כביכול אפילו בעל הבית אינו יכול לחוציא כליו משם.

דש"י ד"ה כי חזק הוא ממנו.
כביכול כלפי מעלה אמרו.

א (1) כידוע אין רש"י מביא דברי מדרש, אלא אם כן מצא שיש בפשוטו של מקרא איזה קשי ו ישובו רק בדרך המדרש.

הסבר מהו הקשי בפסוקנו המתיישב ע"י מדרש חז"ל המובא ברש"י. (שים לב: במפרשי רש"י ניתנות לשאלה זו שתי תשובות שונות - אלו הן?)

ב (2) לחזק הייבום: דרכי אגדה עמ' 126 משוה... מדרש זה לדברי ר' עקיבא לבראשית ג' כ"ב.
בראשית רבה כ"א ה': דרש ר' פפוס: "הן האדם היה כאחד ממנו" - כאחד ממלאכי השרת, אמר לו ר' עקיבא: "דייר, פפוס!" אמר לו: "מה אתה מקיים?" "הן האדם היה כאחד ממנו?" אמר לו: "שנתן לו הקב"ה לפניו שני דרכים, דרך החיים ודרך המות וברר לו דרך אחרת."

יפת תאר על מדרש רבה: ר' עקיבא מושרימסנו על "לדעת טוב ורע" - והם דרך החיים והטוב ודרך המות והרע אשר נתנו לו".

הייבום שם: האדם נעשה עצמאי ופרק מסנו עול מלכות שמים.

והייבום קובע (שם) שדברי חז"ל (בסוטה) לפסוקנו אין דוחים דברי הפשט, אבל דברי ר' עקיבא (בראשית רבה כ"א) דוחים את דברי הפשט.

הסבר מהי הדרך המשותפת בה הולכים שני המדרשים (דברי ר' עקיבא בסוטה ודברי ר"ע בבראשית רבה) ומחזק חשבוני שביניהם, שבגללו רואה הייבום את האחד כבלתי דוחה את הפשט ואת השני כדוחה את הפשט?

א (3) הסבר את דברי המדרש האחרונים: "אפילו בעל הבית..."

תשובות יש לשלוח לנחמה ליבוביץ ירושלים קרית מסח

העורר: מיכאל פרלמן

שאלות בסעמי המקרא

(בגלל שבינת הדאר חגיעו השאלות לפרשת במדבר רק עתה)

פרשת במדבר

א) ג ב ואלה שמות בני-אחרון הבכור/ נדב ואביהוא אלעזר ואיתמר (השווה דה"א כ"ד א' ולבני אהרן מחלקותם בני אהרן נדב ואביהוא אלעזר ואיתמר)

בעל הטורים אהרן הבכור נדב יש פסיק בין הבכור לנדב לומר שאינו חוזר על נדב כי נדב מת בלא בנים ואין בפקודת בכורה שלו אלא חוזר על אהרן שהוא הבכור לטעם.

1) מה חניע את בעל הטורים לפרש בדרך זאת?

2) האם הטעמים מסייעים לפירושו?

ב) ג ד וימת נדב ואביהוא לפני ה' בחקריבם אש זרה לפני ה' במדבר סיני ובנים לא-היו להם ויכתן אלעזר ואיתמר על-פני אהרן אביהם.

רש"י על-פני אהרן בחייו

רמב"ן בחייו לשון רש"י, ואין הענין להגיד שכחנו בחיי אביהם... והנכון כי "על-פני" יחזור על הרוחק

וימת נדב ואביהוא לפני ה' על-פני אהרן אביהם בחקריבם אש זרה...
וכן נאמר בדה"א כ"א ב' וימת נדב ואביהוא לפני אביהם ובנים לא-היו להם ויכתנו אלעזר ואיתמר.

1) במה חולק הרמב"ן על רש"י?

2) האם פירושו מתאים לפיסוק הטעמים?